

Budjettiosasto
Rakenneyksikkö

Sairauspäivärahat ja työllisyys

Hallituksen esityksessä 123/2024 vp. ehdotetaan noin 120 miljoonan euron säästöjä sairausvakuutuksen etuusmenoihin.

- Muutoksen odotetaan vahvistavan työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä noin 5 000 työllisellä.
- Työllisyyden vahvistumisen kautta julkinen talous vahvistuisi noin 109 miljoonalla eurolla.

Tutkimus ja tausta

Sairauspäiväraha on korvaus, jonka työntekijä saa sairastuttuaan¹. Korvauksen on tarkoitus kompensoida työntekijälle työkyvyn menetyksestä johtuvaa väliaikaista toimeentulon menetystä. Näin sairauspäivärahalla on todennäköisesti näistä kannustimista kumpuavia työllisyysvaikutuksia. Matala sairauspäivärahan korvausaste eli se osuus palkanmenetyksestä, jonka sairauspäiväraha korvaa, voi kannustaa työntekijöitä palaamaan liian aikaisin töihin (ns. presenteeismi). Toisaalta taas korkea korvausaste voi kannustaa pitkittämään sairauspoissaolojaksoja tarpeettomalla tavalla tai olemaan poissa, vaikkei tämä olisi tarpeellistakaan (ns. absenteeismi).

Empiirisessä tutkimuksessa on havaittu sairauspäivärahan tason vaikuttavan sairauspoissaolojen määrään ja keston. Kotimaisessa tutkimuksessa Böckerman ym. (2018) arvioivat, että prosentin lisäys sairauspäivärahan korvausasteessa kasvattaa sairauspäivärahajaksojen kestoja noin prosentilla, joka tarkoittaisi korvausasteen ja jaksojen keston välisen jouston tasoa yksi. Palmen ja Perssonin (2019) katsauksen mukaan joustoestimaatti on vaihdellut aiemmissä tutkimuksissa välillä 0,5-1.

Käytännössä nämä estimaatit kuvaavat sairauspäivärahajaksojen keston vaihtelua suhteessa korvausasteeseen. On mahdollista, että korvausasteen muutos vaikuttaa myös sairauspäivärahajaksojen määrään, oletettavasti matalammista korvausasteista seuraisi vähemmän sairauspäivärahajaksoja, sillä matalampi korvausaste tekee sairauspoissaoloista taloudellisesti vähemmän houkuttelevia. Tästä kanavasta voi seurata, että edellä kuvatut estimaatit ovat konservatiivisia suhteessa korvausasteen vaikutuksen kokonaisuuteen. Tämä harha on kuitenkin todennäköisesti vähäinen sairauspäivärahan omavastuuajan johdosta.

Vaikutukset työllisyyteen

Böckermanin ym. (2018) havaitsema jousto sijoittuu kansainvälisten tutkimusten yläpäähän. Tästä johtuen työllisyysvaikutusarviossa hyödynnetään tutkimuksen matalinta arviota, joustoa 0,83. Ratkaisu on konservatiivinen huomioiden, että tutkimus käsittelee kuitenkin kotimaista kontekstia, mutta sitä voidaan perustella tutkimuksen keskeisen tuloksen kansainvälisesti korkealla joustohavainnolla. Tutkimuksen kontekstin osalta on huomioitava, että tutkimus käsittelee ajanjaksoa jonka jälkeen työehtosopimusten

¹ Täsmällisemmin Suomessa maksetaan sairauspäivärahoja työntekijöillä siltä osin, kun työntekijät eivät saa sairausajaltaan palkkaa, ja työnantajille siltä ajalta, kun työnantajat maksavat työntekijöille sairausajan palkkoja.

mukaisia sairausajan palkanmaksuaikoja ei ainakaan laajasti ole muutettu. Näin tutkimuksen joustoarvion voidaan katsoa huomioivan myös tämän seikan.

Kansaneläkelaitoksen vuoden 2023 tilastojen perusteella vuonna 2023 maksettiin noin 901 miljoonan euron edestä sairauspäivärahoja² noin 15 miljoonan etuuspäivän osalta. Koska viikossa on 6 etuuspäivää, tarkoittaa tämä noin 2,5 miljoonaa viikkoa eli noin 48 100 kokonaista vuodeksi muunnettua sairauspoissaoloa. Keskimääräinen etuus per päivä on nykyään noin 60 euroa, jolloin 120 miljoonan euron leikkaus 901 miljoonan etuusmenoon³ tarkoittaisi keskimääräisen etuuden putoamista noin 13,3 prosenttia eli noin 8 eurolla 52 euroon.

Hyödyntämällä tutkimuskirjallisuudesta saatavaa joustoa 0,83 korvausasteen muutoksen 13,3 prosenttia sekä kohderyhmän koon 48 100 kokonaista työvuotta kanssa saadaan tästä, että työllisten määrä keskipitkällä aikavälillä kasvaisi noin 5 300 työllisellä.

$$0,83 * 13,3 \% * 48\ 100 = n. 5\ 300$$

Osa säästöistä kohdistuu työnantajiin sairausajan palkanmaksuvelvoitteen johdosta. Huuskosen (2016) arvioiden sekä valtiovarainministeriön (2024) esittämien arvioiden perusteella tämän työnantajien kustannusten nousun voidaan arvioida alentavan työllisyyttä noin 300 työllisellä.

Yhden sairauspoissaoloista muodostuvan työvuoden vaikutuksen julkiseen talouteen arvioidaan olevan noin 21 800 euroa⁴. Näin julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan työllisyyden kautta keskipitkällä aikavälillä noin 109 miljoonalla eurolla.

² Luku sisältää myös työttömyydestä sairauspäivärahalla saaneet. Käytännössä myös tästä kohdejoukosta merkittävä osa poistuu sairauspäivärahalla melko nopeasti; joukon osuus kohderyhmästä on rajallinen muutoksen korkeammille tulotasolle kohdentumisen ja kohdejoukon pienempien etuustasojen johdosta.

³ Laskelmassa on huomioitu muutokset täydessä päivärahassa. Muutos vaikuttaa myös osasairauspäivärahaan, ja tällä muutoksella voi olla vähäinen positiivinen työllisyysvaikutus, joka syntyy osa-aikaisen työpanoksen muuttumisesta täysipäiväiseksi.

⁴ Arvio sisältää säästyneet etuusmenot sekä muutoksen verotuloissa.

Lähteet

Böckerman, P., Kanninen, O., Suoniemi, I. ([2018](#)): A kink that makes you sick. The effect of sick pay on absence. *Journal of Applied Econometrics*, 33(4), 568-579.

Huuskonen, J. ([2016](#)): Considering potential bias in macro-estimates of the elasticity of labour demand. Background report for the Economic Policy Council.

Palme, M., & Persson, M. ([2019](#)). Sick pay insurance and sickness absence: some European cross-country observations and a review of previous research: sick pay insurance and sickness absence. *Journal of Economic Surveys*, 34.

Valtiovarainministeriö ([2024](#)): Selvitys vero- ja maksutulojen sekä etuuksien rahoituksen jakautumisesta julkisen talouden eri sektoreiden kesken. Työryhmän raportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:15.